

Kıbrıs Ağızlarında Kullanılan Birtakım Alışılmadık Ekler ve Türemiş Kelimeler**

Doç.Dr. Gökçe Yükselen Peler*

Öz

Türk dili, Kıbrıs adası üzerinde konuşılmaya başlandığı günden itibaren, hep çok kültürlü bir ortam içerisinde bulunmuştur. Rumca, Arapça, Ermenice, İtalyanca (aslında Venedikçe ve Cenevizce), Fransızca, Latince ve İngilizce Kıbrıs'ta Türkçenin temas içerisinde olduğu kesin olarak bilinen dillerdir. Dünyanın her yerinde vuku bulan dil karşılaşmaları neticesinde meydana gelen birtakım dillik gelişmelerin Kıbrıs ağızlarında da görülmesi gayet olağan bir durumdur. Dil karşılaşması sonucunda meydana gelen gelişmeler, en çok Kıbrıs ağzlarının cümle yapısında ve kelime hazinesinde kendini hissettirmektedir. Kıbrıs ağzlarının cümle yapısı umumi Türkçe cümle yapısından farklıdır. Kurallı cümle nerede ise yok denecek kadar azdır. Kelime hazinesinde ise pek çok Rumca, İtalyanca, Fransızca, İngilizce ve Arapçadan (Ölçünlü Türkiye Türkçesinden farklı olarak) kopyalanmış kelime bulunmaktadır. Dil temasına bağlı gelişmelerin Kıbrıs ağızlarında kendini gösterdiği bir diğer alan morfolojidir. Kıbrıs ağızlarında komşu dillerden kopyalanmış bir takım ekler kullanılmaktadır. Bu eklerin hiçbiri işlek değil ve belirli kelimelere yapışmış şekilde kullanılmaktadır. Bu meyanda en fazla ekin Rumcadan kopyalandığı görülmektedir. Bu eklerden Rumca çokluk eki ve dişilik eki en çok kullanılan eklerdir. Dikkati çeken bir diğer durum Arapça çokluk ekinin Ölçünlü Türkiye Türkçesine oranla daha fazla kelimedede kullanılıyor olmasıdır. Eklerin kullanımı ile ilgili dikkati çeken bir diğer durum, bazı Türkçe eklerin Ölçünlü Türkiye Türkçesinden farklı bir şekilde kullanılıyor olmasıdır. Bazı Türkçe ekler, Ölçünlü Türkiye Türkçesinde alışık olunmadık şekilde kelimelerle birleştiği görülmektedir. Bu çalışmanın konusunu, Kıbrıs ağızlarında bu olağan dışı ek kullanımı teşkil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs Türk Ağızları, kopyalanmış ekler, Türkçe kökenli ekler, işlek olmayan ek, dil teması

** Araştırma Makalesi

*Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türkçe Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, el-mek: gokceyükselen@gmail.com

1. Giriş

Kıbrıs adası; hac, göç ve ticaret yolları üzerinde bulunması sebebiyle, tarihin bilinen her döneminde çok kültürlü ve çok dilli bir demografik yapıya sahip olmuştur. Bu çok kültürlü ortam, kaçınılmaz bir şekilde çeşitli kültür karşılaşmalarına sebep olmuş ve adada yaşayan halkların dilleri bu kültür karşılaşmalarından az veya çok etkilenmişlerdir. Hâliyle en geç Bizans döneminden itibaren (tam olarak 1191)¹ adada oldukları tespit edilebilen Kıbrıs Türkleri ve dilleri de bu durumdan nasibini almıştır.

Ada Türklerinin maruz kaldıkları bu kültür ve dil karşılaşmalarının sonucunda, dilleri pek çok bakımdan etkilenmiştir. Kıbrıs Türklerinin konuştukları ağızların cümle yapısında ve kelime hazinesinde bu karşılaşmaların tesirini açık bir şekilde görmek mümkündür. Zira meydana gelen gelişmeler, en çok Kıbrıs ağızlarının cümle yapısında ve kelime hazinesinde kendini hissettirmektedir. Kıbrıs ağızlarının cümle yapısı umumi Türkçe cümle yapısından farklıdır. Kurallı cümle nerede ise yok denecek kadar azdır. Kelime dizilişinde görülen bu kuralsızlıkların yanında, birtakım cümlelik yapıların da temas içerisinde bulunan dillerden olduğu gibi kopyalandığına şahit olunmaktadır. Kıbrıs ağızlarının cümle yapısı ile ilgili Nurettin Demir önemli çalışmalar (2002a, 2002b, 2005, 2007 bunlardan bazılarıdır) yayınlamıştır².

Kıbrıs ağızlarının kelime hazinesinde ise pek çok Rumca, İtalyanca (aslında Venedikçe ve Cenevizce), Fransızca, İngilizce ve Arapçadan (Ölçünlü Türkiye Türkçesinden farklı olarak) kopyalanmış kelime bulunmaktadır. Bu kelimeler hakkında ayrıntılı bilgiye Kıbrıs ağzının etimolojik sözlüklerinde (Hakeri 2003; Gökçeoğlu 2008; Kabataş 2009) ulaşılabilir.

Dil temasına bağlı gelişmelerin Kıbrıs ağızlarında kendini gösterdiği bir diğer alan morfolojidir. Kıbrıs ağızlarında komşu dillerden kopyalanmış bir takım ekler kullanılmaktadır. Bu eklerin hiçbiri işlek değil ve belirli kelimelere yapışmış şekilde bulunmaktadır. Bu meyanda en fazla ekin Rumcadan kopyalandığı görülmektedir. Bunlardan Rumca çokluk ve dişilik eki en çok kullanılan eklerdir. Dikkati çeken bir diğer durum çokluk bildiren Arapça kökenli *+at* ekinin Ölçünlü Türkiye Türkçesine oranla daha fazla kelimedede kullanılıyor olmasıdır. Eklerin

¹ Kıbrıs'ta Osmanlı hâkimiyeti öncesinde var olan Türk varlığının her dönemi hakkında ayrıntılı bilgi için şu çalışmalara bakılabilir: Peler 2018, Peler 2020, Kaya 2020, Şükürov 2020, Koçak 2020, Bozkuş 2020, Bozkurtoglu 2020 ve Akçam 2020.

² Kıbrıs ağızlarının cümle yapısındaki farklılıklar hakkında Nurettin Demir'den tamamen farklı bir görüş için şuraya bakılabilir: Peler 2019a.

kullanımı ile ilgili dikkati çeken bir diğer durum, bazı Türkçe eklerin Ölçünlü Türkiye Türkçesinden farklı bir şekilde kullanılıyor olmasıdır. Türkçenin yaygın olarak küçültme eki olarak bilinen isimden isim yapma eki +Cık ekinin de Kıbrıs ağızlarında Ölçünlü Türkiye Türkçesine göre çok daha sık ve daha çeşitli işlevlerle kullanılması da bu meydana addedilebilir. Ancak bu ek üzerinde daha önce ayrıntılı bir şekilde çalışıldığı (Duman 2000; Tolkun 2019) için burada üzerinde durulmayacaktır. Morfolojik olarak Kıbrıs ağızlarında farklılık gösteren bir diğer alan fiil çekim eklerinin kullanılışıdır. Kıbrıs ağızlarının çekimli fiil sistemi; zaman, görünüş, kip ve kiplik bakımından Ölçünlü Türkiye Türkçesi ve diğer pek çok Türkiye Türkçesi ağızından önemli farklılıklar göstermektedir. Bu alan da daha evvel ayrıntılı bir şekilde çalışıldığı için (Abdurrazak Peler 2013a; Abdurrazak Peler 2013b) bu çalışmada üzerinde durulmayacaktır.

2. KIBRIS AĞIZLARINDA KULLANILAN BİRTAKIM EKLER

2.1. Türkçe Kökenli Ekler

Yukarıda da bahsedildiği üzere, birtakım Türkçe kökenli eklerin Kıbrıs ağızlarında Ölçünlü Türkiye Türkçesinde veya diğer Türkiye Türkçesi ağızlarında görülmemiş şekilde kelime türettiklerine şahit olunmaktadır. Bu duruma örnek olarak fiilden isim yapma ekleri –GA ve –GAn gösterilebilir.

2.1.1. Fiilden İsim Yapma Eki –GA

Bu ek Türkçenin en eski devirlerinden beri çok işlek bir şekilde kullanılan bir ektir. Kıbrıs ağızlarında *dişlenga* kelimesinde bu eke alışılmadık bir şekilde rastlanmaktadır. Bu kelimenin *dişlenga* < diş+le-n-ga şeklinde yapıldığı açıktır. Kelime sevimlilik içeren *hellim dişli* tabirine zıt olarak daha çok hakaret içeren bağlamlarda kullanılmaktadır. Kıbrıs ağızlarının her üç etimolojik sözlüğünde de yer almayan bu kelime, sözlü olarak derlenmiştir (KK 1, KK 2, KK 3). Anlam olarak Ölçünlü Türkiye Türkçesindeki *dişlek* kelimesini karşılamaktadır.

2.1.2. Fiilden İsim Yapma Eki –GAn

Türkçede yine çok işlek olan bu ek, Kıbrıs ağızlarında Ölçünlü Türkiye Türkçesinden farklı olarak *şişirgen* ‘balon’ kelimesinde bulunduğunu Kabataş (2009) kaydetmektedir. Kelimenin *şişirgen* < şiş-i-r-gen şeklinde türediği gayet açık bir şekilde görülmektedir.

2.2. Rumca Kökenli Ekler

Birtakım Rumca kökenli eklerin de Kıbrıs ağızlarında bulunduğu görülmektedir. Bunlardan dikkati çekenler dişillik bildiren +(i)na, çokluk bildiren +os ve küçültme / sevimlilik bildiren +ka / +ko ekleridir.

2.2.1. Dişil Eki +(i)na

Kıbrıs Türkçesinin Etimolojik Sözlüğü adlı eserde *saçaklina* ‘saçları taranmamış kadın’ şeklinde bir kelime mevcuttur (Kabataş 2009: 485). Kabataş bu kelimeyi “*saçak* + *-li* sıfat eki + Rumca dişil *-na* eki” şeklinde açıklamaktadır³. Kabataş bu şekilde türetilmiş bir tek bu kelimeyi kaydetmektedir. Ancak sözlü kaynaklardan aynı şekilde türetilmiş *sidiklina* ‘altını çok ıslatan veya sık sık küçük abdest ihtiyacı hisseden kız çocuğu’ (KK 1) ve *ateşlina* ‘kıskaç kız çocuğu veya genç kız’⁴ (KK 2) kelimelerinin de Kıbrıs ağızlarında kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Bu örnekler dışında, bu Rumca dişillik ekinin isimden isim yapma +II ekinin üzerine gelmediği örneklerin de mevcut olduğu görülmektedir. Kabataş (2009), *çarşambina* ‘çarşamba karısı’, *çaputina* ‘kötü giyimli, pasaklı kadın’ ve *gadina* ‘yaşlı kadın’ şeklinde üç kelime daha kaydetmektedir. Kıbrıs Rumcasının sözlüğünü yazmış olan Yiangoullis (2009), ikinci kelimeyi “kadının (dinî hâkimin) karısı; işsiz güçsüz” şeklinde kaydetmektedir. Kabataş her üç kelimenin de geri ödünçleme olduğu düşüncesindedir. *Çarşambina* örneğine bakıldığı zaman Kabataş’ın bu düşüncesinde haklı olmayabileceği akla gelmektedir. Zira Çarşamba günleri ortaya çıktığına inanılan kötü ruhlu yaratık için, Kıbrıs ağızlarında “çarşamba karısı” adı zaten mevcuttur. Bu sebeple Kıbrıs Türklerinin kendi inanç sistemlerinde ve dillerinde zaten var olan bir kavram için Rumcadan bir kelime kopyalama ihtiyacı hissetmeleri akla pek yakın gelmemektedir. Bu kavramı zaten bilen bir Kıbrıs Türk grubunun bu kelimeyi kendilerinin türetmiş olmaları daha akla yatkındır. Ancak *çaputina* ve *gadina* örneklerinde Kabataş’ın haklı olması pek muhtemeldir. Zira *gadina* kelimesi (bilhassa Rumca şekli) olumsuz bir anlam içermektedir ve

³ Türkçenin Rumca ile güçlü ilişki içerisinde olduğu başka bir bölge olan Karadeniz bölgesinde, Trabzon Maçka ağızında da Türkçenin bu eki kopyaladığına şahit olunmaktadır. Maçka ağızında, +ina eki, kadınlara kocalarının adlarına son ek olarak takılarak ad vermek için kullanılmaktadır. Mesela; Ethemina – Ethem’in karısı, Muallimina – Mualliminin karısı, Hafızina – Hafız’ın karısı, Topalina – Topalın karısı vs. (Emiroğlu 1989: 132).

⁴ Kıbrıs ağızlarında *ateşlenmek* ‘kıskaçmak’ şeklinde bir kelime mevcuttur.

Türkler tarafından türetilmiş olması pek muhtemel görünmemektedir, *çaputina* kelimesi de zaten bu şekli ile Rumcada mevcuttur.

Kabataş, ekin bu Türkçe kelimeler üzerine eklenen örneklerine ilave olarak bir de *viraguna* ‘dev anası’ şekline Rumca kökenli bir kelimeye eklenmiş şeklini kaydeder. Bu kelimenin Yiangoullis’in (2009) kaydettiği *draguna* ‘dişi dev yaratık’ kelimesinden geldiğine şüphe yok. Kabataş, Kıbrıs ağızlarında bir de *virago* ‘dev yaratık’ şeklinde bir kelime olduğunu kaydeder. Bunun da Rumca *dragos* ‘ejderha’ kelimesinden geldiğini ifade eder. *viraguna* kelimesinin bu kelimenin dişil şekli olduğu anlaşılmaktadır. Kelimenin hem eril hem de dişil şekillerinin Rumcadaki asli şekillerinden anlam olarak farklılaşarak Türk masallarında sık sık geçen “dev anası” ve “dev” manalarına gelmesi, kopyalandığına delil olarak kabul edilebilir. Ancak Türk masallarında sık sık geçen bu iki yaratık için neden Rumcadan kelime kopyalanma ihtiyacı hissedildiği cevaplandırılması gereken bir konudur.

Bu ek ile türetilip türetilmediği tartışılabilir bir diğer kelime *hacina* ‘çöpçatan, muhabbet tellalı’ kelimesidir. Kabataş, bu kelimeye iki muhtemel kök vermektedir. Biri, Anadolu ağızlarında kullanılan *hacana* ‘dügünde geline önderlik eden kadın’ diğeri ise Rumca *hacina* ‘hacı olmuş kadın’. Rumca kelimenin kökünün de Rumcaya Türkçeden geçtiğini belirtmekte fayda var. Kıbrıs ağızlarında kullanılan kelimenin hangisinden türediğini söylemek gerçekten çok kolay değil. Kelime anlam olarak Anadolu’da kullanılan kelimeye daha yakın iken şekil olarak Rumca kelime ile birebir örtüşmektedir. Muhtemelen Kıbrıs ağızlarındaki kelime, Anadolu’dan getirilen kelimenin Rumca kelimedeki etkilenmesi ile ortaya çıkmıştır.

2.2.2. Çokluk Eki +os / +oz

Grek dilinin birkaç çokluk ekinde biri olan +os ekinin Kıbrıs ağızlarında kalıplaşmış şekilde birkaç kelimedeki kullanıldığı görülmektedir. Kıbrıs Türk edebiyatçısı Özben Aksoy’un İngilizlere başkaldıran eşkıya Cemal Mehmet Mida’nın hayatını romanlaştırdığı iki ciltlik *Vreççalı Mida* adlı eserinde kullandığı *Osmanlı-Otomanos Almanıla birleşti* ‘Osmanlılar, Almanlarla ittifak yaptı’ (Aksoy 1990: 12) şeklindeki cümlesinde geçen *Otomanos* kelimesi ilginç bir örnek teşkil etmektedir. Kıbrıslı Türk gazeteci Hüseyin Çakmak’ın mizahi bir edayla Kıbrıs ağzı kullanarak oluşturduğu eserinde kullandığı *Bu iki Hasanoz nabdılar bilirsiniz be insannar?* ‘Ey insanlar, bu iki Hasan’ın ne yaptığını biliyor musunuz?’ (Çakmak 2001: 65) cümlesinde görüldüğü üzere, Türkçenin yapısına aykırı bir şekilde sayı ismini müteakip çokluk eki kullanılmıştır.

2.2.3. Küçültme Eki +ka / +ko

Kıbrıs ağızlarında zaman zaman kullanılan Rumca kökenli olarak değerlendirilebilecek bir diğer ek ise küçültme veya sevimlilik bildiren +ka ekidir. Küçük burunlu bir çocuk, *burnikka* ‘küçük burun’ (KK 6) denilerek sevilir. Yine kelimeleri henüz doğru telaffuz edemeyen çocuklar veya peltek konuşan sevimli birisi için *tatariko* ‘peltek konuşan’ (KK 1) ifadesi kullanılır. Kabataş. *tatari* kelimesini “kekeme olan, dengesiz kimse” şeklinde açıklamaktadır. *tatariko* kelimesinin bu kelimenin küçültülmüş şekli olduğu gayet açıktır.

Yalnız burada Türkiye Türkçesinde kullanılmamakla birlikte Türkçede de küçültme ve sevimlilik bildiren bir +KA ekinin olduğunu belirtmek gerekir. Mesela Özbek Türkçesinde *atake* ‘yaşlı adamlara hitap şekli’, *enege* ‘üvey ana’ ve Kazan Tatar Türkçesinde *etkem* ‘babacığım’, *enkem* ‘anacığım’ gibi ifadeler mevcuttur⁵. Geçmişte, Osmanlı döneminde ve bilhassa Osmanlı hâkimiyeti öncesi devirlerde, Kıbrıs’ta bulunan Kıpçak varlığı düşünüldüğü zaman⁶, eski bir Kıpçak Türkçesi ekin Rumca ek tarafından pekiştirilmiş olabileceği ihtimali dikkate alınmalıdır.

2.3. Arapça Kökenli Çokluk Bildiren –at Eki

Arapçada çokluk bildiren –āt eki, pek çok Arapça kelime ile birlikte Türkçeye girdiği gibi, “gidişat” örneğinde olduğu gibi ender olarak Türkçe kökenli kelimelere de geldiği görülmektedir. Kıbrıs ağızlarında, sayısı yine sınırlı olmakla beraber, bu Arapça çokluk bildiren –āt eki ile türetilmiş kelimelerin daha fazla olduğu görülmektedir.

Bunlardan en sık kullanılanı *asabat* ‘sınırlar’ (KK 3, KK 4) kelimesidir. Kıbrıs ağızlarının her üç sözlüğünde de bulunmayan bu kelime umumiyetle *asabatı bozul-* ‘asapları bozulmak’ şeklinde kullanılmaktadır. Bu kelimenin bu şekliyle Arapçadan alınmış olması neredeyse imkânsızdır. Zira kelime, Arapçada tekil olarak ‘*asab*, çoğul olarak ise *a’sāb* şeklindedir. Eğer kelime, çoğulluk durumunu kitabi Arapçadan farklı işaretleyen bir Arap lehçesinden kopyalanmamışsa Kıbrıs ağızlarında türetilmiş olduğu düşünülebilir.

⁵ Bu bilgiler için Anadolu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden Prof. Dr. Selahittin Tolkun’a teşekkürü bir borç bilirim.

⁶ Kıbrıs’ta Kıpçak varlığı için Peler 2018 ve Peler 2020’ye, Kıbrıs Türk ağızlarındaki Kıpçak Türkçesi etkisi için ise Peler 2019b’ye bakılabilir.

Özben Aksoy'un yine *Vreççalı Mida* adlı eserinde kullandığı *Ama şimdi geldi İngilizat aldı Kıbrıs'ı. Hem gavuratu. Hem da bizi vali idare eder oldu* 'Ama şimdi İngilizler gelip Kıbrıs'ı aldı ve hem gâvurları hem de bizi vali idare eder oldu' (Aksoy 1990: 12) ve *Da ben bu İngilizata tutulmam* 'Ben bu İngilizlere yakalanmam'(Aksoy 2006: 28) şeklindeki cümleleri, bu ekin kullanıldığı diğer kelimelere güzel örnekler teşkil etmektedir. Bu iki cümlede geçen *gavurat* ve *İngilizat* kelimelerinin Kıbrıs ağızlarında türetildiğine şüphe yok. Zira her iki örnekte de ek Arapça kökenli olmayan kelimelere gelmiştir ve her iki kelime de gerek Ölçünlü Türkiye Türkçesinde gerekse ağızlarda mevcut değildir.

Ölçünlü Türkiye Türkçesinde sadece "hayvanat bahçesi" birleşik isminde kullanılan "hayvanat" kelimesinin de Kıbrıs ağızlarında "hayvanlar" anlamında daha sık kullanıldığı anlaşılmaktadır. *Hapodami otlaklarında istediği denli hayvanatını yeyintilere alabilirdi* 'Hapodami otlaklarında hayvanlarını istediği kadar otlatılabildi.' (Aksoy 2006: 110) cümlesinde görüldüğü üzere, kelime Arapçadaki özgün anlamı ile kullanılmaktadır.

2.4. Kökeni Belli Olmayan Bir Ek: İsimden İsim Yapma Eki +şA

Bu ek *gulasğa* 'kepçe kulaklı' (KK 4) ve *dudagşa* 'kalın dudaklı' (KK 5) şeklinde iki kelimedede görülmektedir. Her iki kelime de Kıbrıs ağızlarının etimolojik sözlüklerinde mevcut değil ve sözlü olarak derlenmiştir. Her iki kelimenin de anlamında aşırılığın yanında sevimlilik mevcuttur.

Ekin +CAk ekinin bir türevi olabileceği akla gelmektedir. +CAk ekinin başlıca işlevleri arasında, küçültmenin yanında sevgi ifadesi de bulunmaktadır. Yani aslında her iki örnekte de dikkati çeken hususların ilgili uzuvlar olduğu düşünülürse kelimeleri "kulakçık" ve "dudakçık" şeklinde düşünmek mümkün. Ekin +CAk > +CA > +şa şeklinde gelişme gösterdiği düşünülebilir. Nitekim Ergin (2003: 165) de *çabucak* ve *ailecek* örneklerinde olduğu gibi +CAk ekinin "olarak" ve "birlikte" anlamları ile +CA ekinin yerine kullanıldığını ifade etmektedir.

+şa ile ilgili akla gelen bir diğer ihtimal, sevimlilik anlamı taşıyan "kızçe" kelimesindeki küçültme ekidir. Burada da yine "kulakçık", "dudakçık" şeklinde aşırılığın sevimlilik katılarak küçültme ile bildirilmesi durumu söz konusu olabilir.

3. Sonuç

Sonuç olarak görölmektedir ki Kıbrıs ağızlarında, Ölçünlü Türkiye Türkçesi ve Türkiye Türkçesinin diğeri ağızlarından farklı olarak birtakım Rumca ve Arapça kökenli ekler mevcuttur. Bu ekler içerisinde en yaygın olarak kullanılanın dişillik bildiren Rumca kökenli *+(i)na* eki olduğu görölmektedir. Bu ekin Türkçe tabanlara getirilmiş örneklerinin çoğunun geri ödünçleme şeklinde Kıbrıs ağızlarına girdiği anlaşılmaktadır. Ancak bazı örneklerin Kıbrıs ağızlarında türetilmiş olma ihtimali göz ardı edilmemelidir. Rumca kökenli çokluk bildiren *+os / +oz* ekinin de çok sınırlı sayıda örnekte tespit edilebildiği görölmektedir. Yine Rumca kökenli küçültme ve sevimlilik bildiren *+ka / +ko* ekinin de Kıbrıs ağızlarında sınırlı da olsa bir kullanım alanına sahip olduğuna şahit olunmaktadır.

Arapça kökenli çokluk bildiren *+at* ekinin Kıbrıs ağızlarında, Ölçünlü Türkiye Türkçesiyle kıyaslandığı zaman daha fazla örnekte tespit edildiği görölmektedir. Üstelik Ölçünlü Türkiye Türkçesinde sınırlı bir kullanıma sahip olan “hayvanat” kelimesinin de Kıbrıs ağızlarında hem özgün anlamıyla hem de daha sık kullanıldığı tespit edilmiştir.

Türkçe kökenli birtakım yapım eklerinin de *dişlenga* ve *şişirgen* kelimelerinde olduğu gibi, Ölçünlü Türkiye Türkçesindekinden farklı kelimeler türetmek için kullanıldığı görölmektedir.

Kıbrıs ağızlarında bir de aşırılık ve sevimlilik anlamlarını bir arada barındıran isimden isim yapma *+şa* eki tespit edilmiştir. Bu ekin kökenini tespit etmek mümkün olmamıştır. Sevimlilik anlamı; “yavrucak”, “yumurcak” örneklerindeki *+CAk* ekini veya “kızçe” kelimesindeki *+çe* ekini akla getirmektedir.

4. Kaynaklar

4.1. Yazılı Kaynaklar

Abdurrazak Peler, Gökçe Yükselen (2013a). “Kıbrıs Ağızlarındaki Geçmiş Zaman Ekleri ve Bu Eklerin İşlevleri Üzerine Birkaç Not”. *Diyalektolog – Ağız Araştırmaları Dergisi* 6: 41-51.

- _____ (2013b). *The Tense – Aspect – Mood / Modality System of the Turkish Spoken in Cyprus: Sociolinguistic Factors in the Formation of the Finite Verbal System of Turkish Dialects of Cyprus*. Saarbrücken: Scholars' Press.
- Akçam, Zeki (2020). "Osmanlı Öncesi Kıbrıs'ta Türklerin Varlığı ile İlgili Karpaz Bölgesinde Anlatılan Bir Efsane ve Bu Efsaneyi Destekleyen Arkeolojik Veriler Üzerine Bir Deneme". Ed. Z. Akçam, *Kıbrıs'ta Osmanlı Öncesi Türkler Sempozyumu, I. Uluslararası Bildiri Tam Metin Kitabı 13/15 Mayıs 2019 Haspolat / Lefkoşa* içinde (s. 161-177). İstanbul: Hiperyayın.
- Aksoy, Özben (1990). *Vreççalı Mida*. Lefkoşa: yayınevi yok.
- _____ (2006). *Vreççalı Mida 2*. Ankara: Öncü Basımevi.
- Bozkurtoğlu, Özge (2020). "Lusignanlar Döneminde Türklerin Kıbrıs'taki Varlığına Dair Bulgular". Ed. Z. Akçam, *Kıbrıs'ta Osmanlı Öncesi Türkler Sempozyumu, I. Uluslararası Bildiri Tam Metin Kitabı 13/15 Mayıs 2019 Haspolat / Lefkoşa* içinde (s. 213-222). İstanbul: Hiperyayın.
- Bozkuş, Mehmet Ali (2020). "Kıbrıs'ta Türk-Memlük Yönetimi (1426-1517)". Ed. Z. Akçam, *Kıbrıs'ta Osmanlı Öncesi Türkler Sempozyumu, I. Uluslararası Bildiri Tam Metin Kitabı 13/15 Mayıs 2019 Haspolat / Lefkoşa* içinde (s. 199-208). İstanbul: Hiperyayın.
- Çakmak, Hüseyin (2001). *Gappellari Fuad Dayı. İlg Hikayeleri*. Lefkoşa: Akrep Yayınları.
- Demir, Nurettin (2002a). "Kıbrıs Ağzlarında *imiş* Hakkında". *Bilig* 23: 129-139.
- _____ (2002b). 'Wollen' im Zyperntürkischen. *Mediterranean Language Review* 14: 9-20.
- _____ (2005). Kıbrıs Ağzlarında İstek Eki almış Cümleler. *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı I* içinde (s. 725-729). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- _____ (2007). "Kıbrıs'ta Türkçe". Ed. N. Öztoprak ve B. A. Kaya, *Suya Düşen Sancak – Kıbrıs Türk Kültürü Üzerine İncelemeler* içinde (s. 60-79). İstanbul: 47 Numara Yayıncılık.

- Duman, Mussa (2000). “Kıbrıs Ağzının Morfolojik Kaynakları: +cık Küçültme Ekinin Kullanımı”. Ed. İ. Bozkurt, *Üçüncü Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi* içinde (s. 15-25). Gazimağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi Yayınları.
- Emiroğlu, Kudret (1989). *Trabzon – Maçka Etimoloji Sözlüğü*. Ankara: Sanat Kitabevi.
- Ergin, Muharrem (2003). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.
- Gökçeoğlu, Mustafa (2008). *Kıbrıs Türk Ağzları Sözlüğü*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Hakeri, Bener Hakkı (2003). *Hakeri'nin Kıbrıs Türkçesi Sözlüğü*. Gazimağusa: SAMTAY Vakfı.
- Kabataş, Orhan (2009). *Kıbrıs Türkçesinin Etimolojik Sözlüğü*. 2. Baskı. Lefkoşa: Yayınevi yok.
- Kaya, Selim (2020). “Anadolu Selçuklularının Kıbrıs ile Münasebetleri Çerçevesinde Ticaret ve Nüfus Meselesi”. Ed. Z. Akçam, *Kıbrıs'ta Osmanlı Öncesi Türkler Sempozyumu, I. Uluslararası Bildiri Tam Metin Kitabı 13/15 Mayıs 2019 Haspolat / Lefkoşa* içinde (s. 81-99). İstanbul: Hiperyayın.
- Koçak, Talat (2020). “Türk Kökenli (Doğu Romalı) Bizanslı Komutanı Tatikos ve Kıbrıs'taki Faaliyetleri”. Ed. Z. Akçam, *Kıbrıs'ta Osmanlı Öncesi Türkler Sempozyumu, I. Uluslararası Bildiri Tam Metin Kitabı 13/15 Mayıs 2019 Haspolat / Lefkoşa* içinde (s. 183-194). İstanbul: Hiperyayın.
- Peler, Gökçe Yükselen (2018). “Kıbrıs'ta Osmanlı Öncesi Türk Varlığı”. Ed. H. Yalap, 2. *Uluslararası İpek Yolu Akademik Çalışmalar Sempozyumu Tam Metin Kitabı* içinde (s. 739-746). Nevşehir.
- _____ (2019a). “Kıbrıs Türklerinin Dillik Ataları Gerçekten İç Anadolu ve Akdeniz Sahillerine mi dayanmaktadır?”. Ed. G. Y. Peler ve G. Arıklı, *Rauf Raif Denктаş ve Dr. Fazıl Küçük I. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Sempozyumu Bildiri Tam Metin Kitabı* içinde (s. 41-58). İstanbul: Hiperyayın.

_____ (2019b). “Kıbrıs’ta Kıpçak Varlığına Kıbrıs Ağızlarından Deliller”. *XI. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu, Samsun, Türkiye, 16 - 18 Ekim 2019* içinde (s. 861-873). Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi.

_____ (2020). “Kıbrıs’ta Osmanlı Öncesi Türk Askerî Varlığı”. Ed. Z. Akçam, *Kıbrıs’ta Osmanlı Öncesi Türkler Sempozyumu, I. Uluslararası Bildiri Tam Metin Kitabı 13/15 Mayıs 2019 Haspolat / Lefkoşa* içinde (s. 129-156). İstanbul: Hiperyayın.

Şükürov, Qiyas (2020). “Kıbrıs Türk-İslâm Tarihinin Osmanlı Öncesi Dönemleri Üzerine Bazı Tespitler”. Ed. Z. Akçam, *Kıbrıs’ta Osmanlı Öncesi Türkler Sempozyumu, I. Uluslararası Bildiri Tam Metin Kitabı 13/15 Mayıs 2019 Haspolat / Lefkoşa* içinde (s. 105-123). İstanbul: Hiperyayın.

Tolkun, Selahittin (2019). “Küçültme İşlevli Eklerin Kıbrıs Türk Ağzı ile Özbek Türkçesi Kullanımı Üzerine”. Ed. G. Y. Peler ve G. Arıklı, *Rauf Raif Denктаş ve Dr. Fazıl Küçük 1. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Sempozyumu Bildiri Tam Metin Kitabı* içinde (s. 13-27). İstanbul: Hiperyayın.

Yiangoullis, K. (2009). *Thisavrós Kypriakís Dialéktou* (3. Baskı). Lefkoşa: Theopress.

4.2. Sözlü Kaynaklar

KK 1: Gülseren Peler, 65, Girne

KK 2: Çimen Güldaş, 60, Girne

KK 3: Yeşim Demiray, 58, Lefkoşa

KK 4: Polat Hiçkorkmaz, 47, Gazimağusa

KK 5: Hasan Peler, 72, Girne

KK 6: Kasım Şahoğlu, 71, Girne

Some Unusual Suffixes And Derivatives Used In The Turkish Dialects Of Cyprus**

Doç.Dr. Gökçe Yükselen Peler*

Abstract

From the beginning of the date the Turkish language has been spoken on the island of Cyprus, it always existed in a multicultural environment. Greek, Arabic, Armenian, Italian (in fact Venetian and Genoese), French, Latin and English are languages, which are known for sure that Turkish has been in contact in Cyprus. Naturally universal developments, which occur as a result of linguistic contact, are observed in the Turkish dialects of Cyprus as well. Developments due to linguistic contact are mostly seen in the syntactic and lexical structure of the Turkish dialects of Cyprus. The syntax of Turkish dialects of Cyprus is different than that of general Turkic. Regular sentences in Turkish dialects of Cyprus are almost non-existent. Many words copied from Greek, Italian, French, English and Arabic (different than Standard Turkish) exist in the vocabulary of Turkish dialects of Cyprus. Another field, where developments due to linguistic contact is observed, is the morphological structure. Some suffixes copied from neighbouring languages are used in the Turkish dialects of Cyprus. Most of these are copied from the Greek language. The Greek plural and feminine suffixes are the most frequently used copied suffixes. Another striking characteristic is the use of the Arabic plural suffix more often than Standard Turkish. It is also seen that some Turkish suffixes are used rather different than in Standard Turkish. Some Turkish suffixes combine with words in a way, which is unusual for Standard Turkish. This study tackles the unusual suffix usage in the Turkish dialects of Cyprus.

Keywords: Turkish Dialects of Cyprus, copied words, copied suffixes, non-productive suffixes, language contact

** Research Article

*Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türkçe Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, el-mek: gokceyükselen@gmail.com

Некоторые необычные привязанности и производные слова, используемые в кипрских
диалектах**

Doç.Dr. Gökçe Yükselen Peler*

Резюме

Турецкий язык всегда был в мультикультурной среде с того дня, как на нем начали говорить на острове Кипр. Греческий, арабский, армянский, итальянский (на самом деле венецианский и генуэзский), французский, латинский и английский - это языки, которые наверняка известны на Кипре с турецким. Вполне нормально видеть некоторые лингвистические изменения в диалектах Кипра в результате языковых встреч во всем мире. Изменения, происходящие в результате языковой встречи, в большей степени ощущаются в структуре предложений и лексике кипрских диалектов. Структура предложений кипрских диалектов отличается от структуры предложений общего турецкого языка. Обычного предложения почти не существует. Во многих современных лексиконах итальянского, французского, английского и арабского языков (стандарт Турции отличается от турецкого) находится скопированное слово. Еще одна область, в которой развитие языковой темы проявляется в кипрских диалектах, - это морфология. В диалектах Кипра используется ряд суффиксов, скопированных с соседних языков. Ни один из этих суффиксов не является исчерпывающим и не используется в определенных словах. В этом отношении видно, что большинство суффиксов скопировано с греческого языка. Среди этих суффиксов чаще всего используются греческий суффикс множественного числа и суффикс женственности. Стандарт арабского языка в других случаях, поражающих множеством культур, заключается в том, что в Турции используется больше слов, чем в турецком. Поразительно использование суффиксов в других случаях, некоторые турецкие суффиксы. Стандарт используется иначе, чем турецкий турецкий. Некоторые вложения Турецкий, Турция В стандарте видно, что в сочетании с необычной формой слов используются в турецком языке. Предметом этого исследования является использование необычной добавки в кипрских диалектах.

** Research Article

*Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türkçe Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, el-mek: gokceyukselen@gmail.com

Ключевые слова: диалекты киприотов-турок, скопированные суффиксы, суффиксы турецкого происхождения, незанятый суффикс, языковая тема.